

LA PAU, A 100 ANYS DE LA PRIMERA GUERRA MUNDIAL

JUAN HERNÁNDEZ PICO

San Salvador, El Salvador

Agost 1914 és una de les grans novel·les de l'escriptor rus Aleksandr Soljenitsin, premi Nobel de Literatura el 1970. Es va publicar el 1971. El seu protagonista principal és l'exèrcit rus, mal liderat per generals corruptes de la cort dels Tsars, i que va perdre la batalla de Tannenberg malgrat l'heroisme dels soldats. Pretenia ser la primera part de diverses novel·les històriques que narressin els esdeveniments que durien a la creació de la Unió Soviètica. Totes elles tindrien un únic títol comú: *La Roda Roja*. La batalla de Tannenberg va ser una de les més cruentes de la Gran Guerra Europea, també coneguda com a Primera Guerra Mundial, per la participació, tot i que tardana, que hi van tenir els Estats Units, la República Federal del Brasil i l'Imperi del Japó, a més de moltes nacions europees. Va deixar rere seu més de nou milions de morts, gairebé vuit milions de desapareguts i més de 21 milions de ferits.

Cent anys i més de 40 guerres després, entre elles la Segona Guerra Mundial amb 61 milions de morts en gairebé set anys, estem encara més enfonsats en guerres terribles, com per exemple la que ha esqueixat el Sudan per enfrontaments ètnics, fent patir brutalment la regió de Darfur i acabant amb la partició del país entre Sudan i Sudan del Sud. O la guerra civil que ha acabat amb qualsevol institucionalitat estatal a Somàlia i manté el país en una fam espantosa, exportant refugiats famolencs a Etiòpia i Kènia. La interminable guerra en el cor oriental de la República Democràtica del Congo, en què participen Rwanda i Burundi, coneguda també com a "guerra dels Grans Llacs" (1960-2013, i encara no acaba). La guerra a l'Afganistan de la coalició dels Estats Units i altres membres de l'OTAN contra els Talibans. La guerra civil de terrorismes mutus a l'Iraq, herència de dues guerres dels Estats Units (1990 i 2003-2010). La guerra a la República de Mali, primer de les tribus aliades amb Al-Qaida, seguida després per la intervenció francesa. I la guerra civil espantosa de Síria; a més de la permanent amenaça de guerra d'Israel contra Palestina i viceversa. I moltes més. Xabier

Gorostiaga (1937-2003) solia dir que si es contessin totes les guerres després de la Segona Guerra Mundial a Europa (des d'Eslovènia i Croàcia fins a Sèrbia, passant per Bòsnia i Kosovo), Àsia (Vietnam, Laos i Cambotja, Afganistan, Iraq), Àfrica i les guerres revolucionàries i les repressions de les Dictadures de la Seguretat Nacional a l'Amèrica Llatina, bé es podria parlar amb raó d'una contínua i permanent Tercera Guerra Mundial.

Tot i que és enorme l'horror en termes de vides humanes perdudes o destrossades, encara és més espantosa l'anàlisi de les causes de moltes d'aquestes guerres. La Segona Guerra Mundial amb el projecte de dominació mundial de tipus racista de l'Alemanya nazi –la creació del superhome ari i l'extermini de sis milions de jueus. Però també amb el projecte de revitalització de la indústria del carbó i l'acer de la vall del Ruhr (Düsseldorf, Essen, Dortmund, Duisburg, Colònia, etc.) mercès a la complicitat de la família Krupp amb el dictador Hitler i el seu partit nacional-socialista. El fet que la gran depressió de 1929 només es comencés a resoldre definitivament als Estats Units gràcies a la mobilització industrial i la seva transformació en indústria de material de guerra (vehICLES blindats, tancs, canons, vaixells de guerra, avions, i tota mena d'armament) amb la gran necessitat de creació de llocs de treball especialitzats i d'obriers d'armes. I la realitat que la guerra va conduir a la mobilització d'una indústria pesada als Urals, a l'espina dorsal de la Rússia Soviètica. I la conseqüència que el món es va veure sotmès a una Guerra Freda entre 1949 i 1989 en la qual la humanitat va viure pendent d'una guerra nuclear que hauria destruït el planeta en la seva globalitat, atès el poder de destrucció experimentat amb l'explosió de la bomba atòmica sobre les ciutats japoneses d'Hiroshima i Nagasaki l'agost de 1945. La Guerra Freda va mostrar les dues grans potències enfrontades en ella més interessades en arribar a la lluna i altres viatges espacials que en la solució de la fam al món, especialment a Àfrica.

Allò que hem anomenat “la interminable guerra dels Grans Llacs”, a Àfrica, és un fenomen impulsat fonamentalment per les grans companyies transnacionals interessades en monopolitzar les mines de coltan del Congo oriental, que posseeixen més del 90% d’aquesta barreja de minerals, base de la telefonia mòbil. La novel·la de John Le Carré *La cançó dels missioners* (*The Mission’s song*), dibuixa en pinzellades de ficció la compra real dels diversos grups ètnics per les transnacionals que alimenten la guerra fratricida. És humà sentir la ferum de sang vessada quan remenem impunement els petits telèfons mòbils que apropen com mai la comunicació.

El cas del coltan com a impulsor de la guerra (“la cobdícia que és una idolatria”, diu la Carta als Col·lossencs) no és més que un de tants casos. Al Congo abans va ser el coure. A Sud-àfrica, Namíbia, Angola, el Congo, Sierra Leone, etc., són els diamants. Entre nosaltres, a Amèrica Llatina, el coure, el ferro, l’or, la plata, l’alumini, etc., que les companyies transnacionals canadenques i dels EUA intenten explorar i explotar deixant tot just un 1% de benefici per als estats.

Totes les grans aspiracions de la humanitat estan interconnectades. No pot haver-hi pau sense justícia ni justícia sense llibertat. I cap d’elles pot existir i desenvolupar-se humanament sense bondat, sense tendresa, sense austeritat i sense solidaritat. En els anys de la gran confrontació entre sistemes econòmics i polítics, els anys de la “guerra freda”, 1946-1989, el contrast entre la justícia i la llibertat va ser usat i abusat sense pausa. El sistema fonamentat sobre la Unió de Repúbliques Socialistes Soviètiques s’enorgullia de la lluita per la justícia. El sistema fonamentat sobre els Estats Units d’Amèrica del Nord s’enorgullia de la lluita per la llibertat. La monumental deficiència d’ambdós orgulls la va emfatitzar la manca de pau, el medi ambient, la “guerra freda” que tenia sempre per horitzó la conflagració nuclear.

Avui la llibertat està amenaçada sobretot per la globalització neoliberal i el seu fruit més ambigu, el consum. El consum, que produeix una refinada esclavitud quan degenera en consumisme, idolatrant els “aliments terrestres”, com diria André Gide. La pau dels grans supermercats, la pau dels “malls”, és la pau acordonada, que expulsa els pobres de la terra

del seu recinte privilegiat. És una pau falsa, com la moneda falsificada, perquè és la pau dels satisfets que abusen de la llibertat i rebutgen la justícia, la bondat i el bon cor.

Ens ha tocat viure en un món fet de conteses espasmodiques. Moltes vegades la por ens ha perforat. I no obstant, no hi ha a l’Evangeli tal vegada paraules que més es repeteixin que aquestes: “No temeu, no tingueu por!”. Són paraules que l’enviat de Déu adreça a Maria de Natzaret: “No temis!”. Són paraules que Jesús de Natzaret adreça als seus deixebles: “No us lliureu al temor, petit ramat!”. Són paraules que Jesús de Natzaret adreça als 12: “No temeu, sóc jo!”. Clar que hi ha pocs sentiments tan humans com el temor, i fins i tot la païra i l’angoixa. Però, encara que puguem tenir por, aquest sentiment tan humà, no podem viure de la por ni lliurats al temor. Per contribuir a un altre món possible, on s’arrelin i floreixin la llibertat, la justícia i la pau, cal superar la por de lluitar les conteses necessàries, sense abandonar mai les nostres utopies. Per això cal pregar: “No ens deixis caure en la temptació de deixar de lluitar per edificar el regne de la terra i així poder esperar que vingui a nosaltres el regne de Déu”.

En aquest món de guerres interminables, a cent anys de la Primera Guerra Mundial, ressonen les paraules de Jesús: “La pau us deixo, la meua pau us dono; no pas com el món us la dona”. Davant d’aquesta guerra nostra de cada dia, són necessàries comunitats que visquin de la reconciliació. Més que mai és veritat i té vigència la resistència pacífica del Sermó de la Muntanya de Jesús, la recerca de la pau en l’hinduisme de Gandhi, en la tradició budista, així com en els Mandala de la civilització africana més noble. “Si tens res contra el teu germà en anar a rendir culte a Déu, deixa l’ofrena sobre l’altar i ves a reconciliar-te amb el teu germà”, encara més si són dones les ofeses, i “ves després a oferir culte a Déu”.

Sense “comunitats humanes de base” (A. Pieris) en pau, serà impossible la pau al món. Els líders cristians i de totes les religions han de buscar junts l’estratègia més eficaç vers la pau. O serà gran la nostra responsabilitat si no ho fem. No es pot deixar aquesta càrrega només sobre les espatlles dels polítics. Perquè per a Déu només la humanitat en pau i sense fam és l’absolut.